

Aan de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid
Mevrouw I. Coenradie
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Datum Datum 18 december 2024 Uw kenmerk 5951220
E-mail advies@rsj.nl Ons kenmerk 5962083

Onderwerp Advies wijziging van de Regeling eisen verblijfsruimte penitentiaire inrichtingen

Geachte mevrouw Coenradie,

De Afdeling advisering van de RSJ (hierna: de RSJ) heeft uw adviesaanvraag over de wijziging van de Regeling eisen verblijfsruimte penitentiaire inrichtingen in verband met verblijfsruimten voor gedetineerde zelfmelders d.d. 26 november ontvangen. Met dit advies reageert de RSJ op de voorgestelde wijziging.

In paragraaf 1 gaat de RSJ in op de aanleiding voor en de inhoud van de voorgestelde wijziging. In paragraaf 2 volgt het advies van de RSJ.

1. Aanleiding en inhoud van de wijziging

Het aantal zelfmelders dat zijn gevangenisstraf nog moet uitzitten is hoog en loopt op door het capaciteitstekort in het gevangeniswezen. Dat tekort betreft niet alleen het gebrek aan personeel maar ook een gebrek aan cellen. Daarom is besloten voor de groep kortgestrafte zelfmelders met een lager veiligheidsrisico extra plaatsen te creëren. Omdat deze extra plaatsen niet aan alle eisen voor een verblijfsruimte in een penitentiaire inrichting voldoen, wordt de Regeling eisen verblijfsruimte penitentiaire inrichtingen aangepast. In het nieuwe artikel 12b over de verblijfsruimte voor (kortgestrafte) zelfmelders voor wie in een gewone cel geen plaats is, wordt aangesloten bij de eisen die gelden voor een verblijfsruimte in een beperkt beveiligde afdeling (BBA) van een penitentiaire inrichting.¹ De eisen aan de verblijfsruimte wijken af op het gebied van de vloeroppervlakte, het raam, de deur, de communicatiemiddelen en het sanitair.

¹ Artikel 12 Regeling eisen verblijfsruimte penitentiaire inrichtingen.

Eventuele nadelen van een afwijking van de eisen worden gecompenseerd. Zo kunnen gedetineerden gebruik maken van de gemeenschappelijke ruimten, waaronder de sanitaire voorzieningen en de keuken. Daartoe beschikken zij over de sleutel van hun celdeur. Het dagprogramma is beperkt. De gedetineerden kunnen gebruik maken van de buitenruimte; dit is mede afhankelijk van het dagprogramma. De regeling geldt alleen wanneer er geen plaats is voor deze zelfmelders in een reguliere inrichting of afdeling.

Volgens de toelichting bij de Regeling worden de veiligheid van de samenleving, de gedetineerden en het gevangenispersoneel voldoende gewaarborgd. Sommige veroordeelden komen niet in aanmerking voor een oproep tot zelfmelding, bijvoorbeeld veroordeelden van een strafbaar feit waarop een gevangenisstraf van twaalf jaar of meer staat.² Bij de beoordeling of een veroordeelde in aanmerking komt om zichzelf te melden wordt daarnaast ook gekeken naar contra-indicaties zoals veiligheidsrisico's. Bij de geselecteerde zelfmelders is sprake van een verminderd veiligheidsrisico. Ook is van belang dat de gebouwen waarin zich de cellen voor de zelfmelders bevinden zijn afgesloten en dat deze gebouwen op omheinde terreinen van penitentiaire inrichtingen staan.

2. Advies RSJ

De RSJ stelt vast dat het cellentekort in penitentiaire inrichtingen groot is en het aantal zelfmelders dat zijn straf nog moet uitzitten oploopt. Onder deze omstandigheden is het begrijpelijk dat alternatieve oplossingen voor het capaciteitstekort worden onderzocht en ingezet. Volgens de 'Derde voortgangsrapportage capaciteit DJI' worden, vooruitlopend op de wettelijke regeling, kortgestrafte zelfmelders (maximaal twee weken) vanaf half december geplaatst in de penitentiaire inrichtingen Veenhuizen en Heerhugowaard.³ Dit is inmiddels in gang gezet.

Compenserende omstandigheden

Een zelfmelder kan geplaatst worden in een verblijfsruimte die kleiner is dan 10 vierkante meter (met een afwijkingspercentage van 10%) met een raam dat kleiner is dan 0,75 vierkante meter, zonder toilet en wasruimte in de verblijfsruimte zelf. De verblijfsruimte is wel zodanig uitgevoerd en ingericht dat deze de individuele gedetineerde voldoende ruimte, daglicht, verwarming en ventilatie biedt en buiten de cel, elders in het gebouw, is voldoende sanitair beschikbaar. Eventuele nadelen voor gedetineerde zelfmelders worden gecompenseerd.

De RSJ is positief over de compenserende omstandigheden die in de toelichting worden genoemd. Zo kunnen de zelfmelders vrijelijk de gemeenschappelijke ruimten in- en uitlopen. Uit navraag bij DJI blijkt dat gedetineerden van 7.00 tot 22.00 uur in de gemeenschappelijke ruimten mogen verblijven. Tijdens de avond- en nachturen (van 22.00 tot 7.00 uur) verblijven zij op hun cel, maar toiletbezoek buiten de cel is toegestaan. De RSJ adviseert deze regels voor het gebruik van de gemeenschappelijke ruimten te verduidelijken in de toelichting. Verder wordt voldaan aan de minimale vereisten voor het luchten. Het dagprogramma is beperkt hetgeen betekent dat geen

² Artikel 2:1 Regeling tenuitvoerlegging strafrechtelijke beslissingen.

³ *Kamerstukken II 2024/25, 24587, nr. 1008, p. 2.*

arbeid en georganiseerde recreatie plaatsvinden. Daarmee wordt beoogd personeel uit te sparen dat weer elders kan worden ingezet. In plaats van arbeid kunnen de gedetineerden gebruik maken van de voorzieningen in de gemeenschappelijke ruimten en de buitenruimten. Daar kunnen gedetineerden onder meer koken, spellen doen, kranten lezen en televisiekijken. De buitenruimten zijn toegankelijk op door de directeur te bepalen tijdstippen; dit is mede afhankelijk van het dagprogramma.

Bewegingsvrijheid en veiligheid op maat

Kortgestrafte zelfmelders die in aanmerking komen voor plaatsing op grond van deze regeling worden geselecteerd aan de hand van een persoonsgerichte beoordeling op basis van feiten en omstandigheden. Zij krijgen meer bewegingsvrijheid en minder beveiliging. De RSJ kan zich vinden in de persoonsgerichte behandeling van deze groep kortgestrafte zelfmelders met een laag veiligheidsrisico. In eerder uitgebrachte adviezen heeft de RSJ steeds geadviseerd te streven naar vrijheden en veiligheid op maat tijdens detentie, onder meer in enkele adviezen over zware beveiligingsregimes.⁴

Conclusie

Gezien het huidige capaciteitstekort aan cellen en personeel in penitentiaire inrichtingen en het grote aantal zelfmelders dat zijn straf nog moet uitzitten, adviseert de RSJ de wijziging van de Regeling eisen verblijfsruimte penitentiaire inrichtingen door te voeren. De verblijfsruimte voor zelfmelders voldoet weliswaar niet aan alle standaard eisen, maar dit wordt voldoende gecompenseerd door het gebruik van de gemeenschappelijke ruimten en de buitenruimten. De RSJ is positief over de persoonsgerichte behandeling van zelfmelders met een verminderd veiligheidsrisico; zij krijgen meer bewegingsvrijheid en minder beveiliging in detentie.

Deze maatregel kan op de korte termijn bijdragen aan het verminderen van het capaciteitstekort voor de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen. Het is daarnaast van belang dat ook gezocht wordt naar oplossingen voor de lange termijn voor een toekomstbestendig stelsel van (tenuitvoerlegging van) straffen en maatregelen.

De RSJ is graag bereid dit advies nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,
namens de Afdeling advisering van de RSJ,

Han Moraal
Algemeen voorzitter

⁴ RSJ, *Toenemende beveiliging in breder perspectief*, Den Haag: RSJ 2023, p. 21. RSJ, *Advies wijziging Regeling spog i.v.m. het eerder doorplaatsen van gedetineerden uit de TA*, Den Haag: RSJ 2024, p. 3.